

CYNGOR SIR YNYS MÔN	
Adroddiad i	Y Pwyllgor Gwaith a'r Cyngor Llawn
Dyddiad	Pwyllgor Gwaith 17 Chwefror 2014 Cyngor Llawn 27 Chwefror 2014
Pwnc	Polisi Chwythu'r Chwiban
Deilydd Portffolio	Y Cyngorydd Alwyn Rowlands
Swyddog(ion) Arweiniol	Pennaeth Swyddogaeth (Busnes y Cyngor) / Swyddog Monitro – Lynn Ball
Swyddog Cyswllt	Awena Parry (est. 2563)
Rheswm am yr adroddiad:	
<p>1.1 Ceisio cymeradwyaeth i ddiweddarau'r Polisi Chwythu'r Chwiban yn unol â'r Ddeddf Menter a Diwygio Rheoleiddio 2013 ("deddfwriaeth").</p> <p>1.2 Gofynnir i'r Pwyllgor Gwaith wneud argymhelliad i'r Cyngor Llawn ynglŷn â chymeradwyo'r newidiadau.</p>	

A. Rhagarweiniad / Cefndir / Materion

Mae'r newidiadau allweddol a wnaed i chwythu'r chwiban o ganlyniad i'r ddeddf fel a ganlyn :

2.1 Dim ond datgeliadau cymwysedig a wnaed "er budd y cyhoedd" fydd yn cael eu diogelu. Bydd yn rhaid i weithwyr ddangos eu bod yn "credu'n rhesymol" bod y datgeliad y maent yn ei wneud yn un sydd "er budd y cyhoedd". Rhywbeth i'r llys a'r tribiwnlysoedd fydd penderfynu sut y caiff hyn ei ddehongli.

2.2 Dileu'r anghenraid i'r datgeliad fod wedi ei wneud "gyda phob ewyllys da" er mwyn cael ei ddiogelu.

B – Newidiadau cyffredinol eraill a wnaed

3.1 Ac eithrio'r newidiadau statudol i'r polisi, rydym hefyd yn awgrymu'r newidiadau canlynol :

a) Eglurhad ynglŷn â beth yw "datgeliad cymwys" h.y. pryd fo gan chwythwr chwiban

cyfreithlon hawl i'r diogelwch statudol.

b) Eglurhad ynglŷn â pha bryd na fyddai unigolyn â hawl i ddiogelwch statudol e.e. pan yn lleisio cwyn cyffredinol.

c) Manylion ynglŷn â pha bryd y bydd y polisi a'r gweithdrefnau'n cael eu hadolygu a chan bwy.

Mae'r newidiadau i'w gweld yn y fersiwn sydd wedi ei thracio o'r Polisi Chwythu'r Chwiban, sydd ynghlwm wrth yr adroddiad hwn.

C - Ystyriaethau

4.1 Rhaid wrth y newidiadau i alinio'r polisi gyda'r ddeddfwriaeth newydd.

4.2 Bydd y newidiadau eraill sy'n egluro'r diffiniad o chwythu'r chwiban, yn helpu gweithwyr i ddeall pa bryd y bydd y polisi mewn grym a pha bryd na fydd. Dylai hyn helpu gweithwyr (a rheolwyr a ymgynghorwyr) i ddilyn y weithdrefn briodol.

C – Goblygiadau ac Effaith

1	Cyllid / Adran 151	
2	Swyddog Cyfreithiol / Monitro	Y Swyddog Monitro a Gomisiynodd yr Adroddiad ac mae'n gydawdur.
3	Adnoddau Dynol	D/B
4	Gwasanaethau Eiddo (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	D/B
5	Technoleg Cyfathrebu a Gwybodaeth	D/B
6	Cydraddoldeb (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	Ni fydd y newidiadau hyn yn cael effaith wahaniaethol ar unrhyw un o'r grwpiau a ddiogelir o dan Ddeddf Cydraddoldeb 2010.
7	Gwrthdodi a Chymdeithasol (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	D/B
8	Cyfathrebu (Gweler y nodiadau – dogfen ar	D/B

	wahân)	
9	Ymgynghori (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	D/B
10	Economaidd	D/B
11	Amgylcheddol (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	D/B
12	Trosedd ac Anhrefn (Gweler y nodiadau – dogfen ar wahân)	D/B
13	Cytundebau Canlyniadau	D/B

CH – Crynodeb

I wneud newidiadau i'r Polisi Chwythu'r Chwiban fel a ddangosir yn yr atodiad i'r Adroddiad hwn.

D – Argymhelliad

I'r Pwyllgor Gwaith –

(i) Rydym yn argymhell bod y Pwyllgor Gwaith yn hysbysu'r Cyngor ar y newidiadau arfaethedig i'r Cyfansoddiad.

I'r Cyngor Llawn –

(i) I wneud y newidiadau yn y polisi fel y manylir arnynt yn yr atodiad i'r adroddiad hwn; a

(ii) rhoi awdurdod i'r Swyddog Monitro ddiweddarau'r Cyfansoddiad yn unol â'r newidiadau.

Enw awdur yr adroddiad

Teitl Swydd:

Dyddiad

Atodiadau:

Fersiwn ddiwygiedig o'r Polisi Chwythu'r Chwiban

Papurau Cefndirol:

Dim papurau cefndirol.

5.5 polisi rhannu pryderon

Deleted: (gweithdrefn a pholisi cyfrinachol)

5.5.1 Cyflwyniad

5.5.1.1 Yn aml iawn mae gweithwyr yn sylweddoli, yn gynt na neb arall, fod rhywbeth o'i le ar y Cyngor. Fodd bynnag, mae'n bosib nad ydynt yn dweud wrth neb am hyn gan y buasai hynny'n cael ei ddehongli fel chwidlo ar gyd-weithwyr neu feirniadu'r Cyngor. Hefyd efallai y buasent ofn i rywun ddial arnynt neu heu herlid. Dan amgylchiadau o'r fath efallai y buasai'n haws i'r unigolyn anwybyddu'r pryderon yn hytrach na dweud wrth swyddog arall am rywbeth sydd o bosib yn ddim amgen nag amheuaeth fod rhywbeth ddim yn cael ei wneud yn iawn

5.5.1.2 Mae'r Cyngor wedi ymrwymo i'r safonau uchaf bosib yng nghyswllt bod yn agored, yn onest ac yn atebol. Dan yr ymrwymiad cryf hwn rydym yn annog gweithwyr a phobl eraill, pan fônt gyda phryderon difrifol am unrhyw agwedd ar waith y Cyngor, i ddod ymlaen a mynegi'r pryderon hynny. Gyda rhai achosion gwerthfawrogir y bydd raid symud ymlaen gan barchu cyfrinachedd. Yn y ddogfen bolisi hon dywedir, yn berffaith glir, y gall staff fynd ar drywydd materion fel y rhain heb ofni dialedd.

5.5.1.3 Mae'r polisi hwn wedi ei drafod gyda'r undebau llafur perthnasol ac maent yn ei gefnogi.

5.5.2 Amcanion a Maes y Polisi

5.5.2.1 Dan y polisi hwn amcennir at:

- ddarparu dulliau i chwi fynegi pryderon, a lle bo'n addas, ac yn amodol ar gyngor Swyddog Monitro y Cyngor, i dderbyn gwybodaeth yn ôl ar unrhyw gamau a gymerir
- caniatáu i chwi fynd ar drywydd y mater ymhellach petaech yn anfodlon gydag ymateb y Cyngor; a
- chynnig sicrwydd i chwi y cewch eich diogelu rhag dialedd a rhag annhegwch am rannu pryderon [er budd y cyhoedd](#).

Deleted: mewn modd diffuant

5.5.2.2 Eisoës mae'r Cyngor â threfniadau fel bod yr unigolyn yn medru cyflwyno cwyn ynghylch ei waith. Bwriad y Polisi Rhannu Pryderon hwn yw cyffwrdd â phryderon sydd y tu allan i faes yr holl drefnidau eraill sydd eisoes yn eu lle.

5.5.2.3 Efallai y bydd yr unigolyn yn pryderu am rywbeth sydd:

- yn anghyfreithlon; neu
- yn erbyn Cyfansoddiad neu bolisiau'r Cyngor; neu
- ddim yn cyrraedd safonau neu'r arferion a sefydlwyd; neu'n
- cyfateb i ymddygiad amrhodol.

5.5.3 Diogelwch

5.5.3.1 Erlid a Dial

Mae'r Cyngor yn derbyn fod penderfyniad i ddweud wrth rywun am bryderon yn benderfyniad anodd, ac yn arbennig oherwydd ofni y bydd y rheiny sy'n gyfrifol am yr arferion drwg yn dial. Ni fydd y Cyngor, ar unrhyw gyfrif, yn goddef dial nac erlid a bydd yn cymryd camau i ddiogelu'r unigolyn pryd bynnag y bydd hwnn'n mynegi pryder [er budd y cyhoedd](#).

Deleted: diffuant

5.5.3.2 Cyfrinachedd

Bydd y Cyngor yn gwneud ei orau i beidio â datgelu eich enw pan fyddwch yn mynegi pryderon a chwithau ddim yn dymuno datgelu eich enw i neb. Yn ystod y cyfnod o wneud ymholiadau efallai y daw amser pryd y bydd hi'n amhosib, am resymau cyfreithiol neu rai ymarferol, parhau i gadw'ch enw yn gyfrinachol (er enghraifft, petaech yn derbyn gwahoddiad i gyflwyno datganiad i'w ddefnyddio fel tystiolaeth yn yr achos), cewch wybod am hynny, ac am y rhesymau, a chewch gyfle i benderfynu ym mha fodd y dymunwch i'ch cwyn dienw barhau i gael ei thrin felly. Ni fydd y Cyngor yn eich gorfodi i wneud dim a allai ddatgelu eich enw onid oes ganddo ddyletswydd cyfreithiol absoliwt i wneud hynny.

5.5.3.3 Haeriadau Dienw

Er mwyn sicrhau y bydd y staff yn cael eu diogelu gan y Ddeddf Datgan er Budd y Cyhoedd 1998 cânt eu hannog i'w roddi eu henwau wrth yr huriadau. (Mae rhagor o fanylion am y diogelwch a rydd y Ddeddf hon i weithwyr¹ sy'n datgelu yn ymddangos yn yr atodiad ynghlwm wrth y Polisi hwn a hanogir chwi i ddarllen y ddogfen honno fel bod modd i chwi ddeall beth yw sgôp y diogelwch).

Mae'r polisi hwn yn cynnig anogaeth i unigolion roddi enw ynghlwm wrth yr haeriad. Nid yw'r pryderon hynny a fynegir yn ddiennw mor gryf, ond rhoddir sylw iddynt yn ôl disgrisiwn Swyddog Monitro'r Cyngor.

Wrth ddefnyddio disgrisiwn, dyma'r ffactorau y rhoddir sylw iddynt:

- pa mor ddifrifol yw'r materion a godir
- a ydyw'r pryderon yn gredadwy; a
- pa mor debygol y llwyddir i brofi'r haeriadau o'r ffynhonell a nodir.

5.5.3.4 Haeriadau Anwir

Petaech yn gwneud haeriadau [er budd y cyhoedd](#), a'r Cyngor yn methu eu cadarnhau ar ôl gwneud ymholiadau, yna ni fydd camau'n cael eu cymryd yn eich erbyn. Fodd bynnag, petaech, ar y llaw arall yn cyflwyno haeriadau drygionus neu annifyr, cymerir camau disgyblu.

Deleted: diffuant

5.5.4 Sut i Fynegi Pryderon

5.5.4.1 Fel cam cyntaf, gofynnir i'r unigolyn fynegi'r pryderon wrth y rheolwr neu'r [uwch](#) swyddog sydd union uwch ei ben. Fodd bynnag, mae hyn yn dibynnu ar ba mor ddifrifol neu ar ba mor sensitif yw'r materion ac yn dibynnu hefyd ar bwy arall sydd yn rhan o'r arferion drwg honedig.

5.5.4.2 [Yn unol ag](#) argymhelliad gan Bwyllgor Nolan ar Safonau Ymddwyn Mewn Llywodraeth Leol [mae'r Cyngor wedi derbyn](#), y dylid ymddiried i swyddog [y ddyletswydd o](#) ymchwilio i bryderon staff ynghylch materion a godwyd yn gyfrinachol. Petaech yn teimlo na fedrwyd fynegi'r pryderon gyda'r rheolwr llinell, yna anogir chwi i gysylltu gyda Swyddog Monitro'r Cyngor.

Deleted: Mae'r Cyngor eisoes wedi derbyn yr

Deleted: , sef

Deleted: neu drosglwyddo'r ddyletswydd

Deleted: i bwrpas

5.5.4.3 Ar y llaw arall, efallai y byddwch yn dymuno mynegi'r pryderon i'r Prif Weithredwr, neu mewn achos o amrholdeb ariannol, y [Pennaeth Swyddogaeth \(Adnoddau\)](#) neu'r

Deleted: Cyfarwyddwr Corfforhaethol -

Deleted: Cyllid

¹ [yn adlewyrchu'r derminoleg yn y ddeddfwriaeth](#)

[Rheolydd](#) Archwilio mewnl.

Deleted: Tim

5.5.4.4 Y peth gorau yw mynegi'r pryderon yn ysgrifenedig. Gwahoddir chwi i gyflwyno cefndir a hanes y pryderon, gan nodi enwau, dyddiadau a lleoedd pan fo hynny'n bosib, ac egluro hefyd pam eich bod yn pryderu'n arbennig am y sefyllfa. Petaech yn teimlo na fedrwyd gyfleu'r pryderon yn ysgrifenedig, yna mae'n bosib i chwi ffonio'r swyddog priodol neu gyfarfod â hwnnw.

5.5.4.5 Cyntaf yn y byd gorau yn y byd y byddwch yn mynegi pryderon gan y bydd hi wedyn yn haws cymryd camau.

5.5.4.6 Ni fydd disgwyl i chwi brofi fod haerriad yn gywir ond bydd rhaid i chwi ddangos i'r person y byddwch yn cysylltu â fo fod gennych ddigon o resymau i gynnal a chyfiawnahu'r pryderon.

5.5.4.7 Mi fedrwyd gael cyngor a chanllawiau ar sut i fynd ar drywydd pryderon gan: Swyddog Monitro, Cyngor Ynys Môn Swyddfeydd y Cyngor, Llangefni, Ynys Môn, LL77 7TW ffôn 01248 752586 e.bost: lbxc@ynysmon.gov.uk

5.5.4.8 Hefyd mi fedrwyd wadd eich undeb llafur neu eich cymdeithas broffersiynol i godi mater ar eich rhan.

5.5.5 Sut y bydd y Cyngor yn ymateb

5.5.5.1 Bydd y camau a gymero'r Cyngor yn dibynnu ar natur y pryderon. Yng nghyswllt y materion mae'n bosib y byddant:

- yn cael eu hymchwilio'n fewnl
- yn cael eu trosglwyddo i'r Heddlu
- yn cael eu trosglwyddo i'r Archwiliwr [allanol / Rheoleiddiwr](#)
- yn cael sylw ymchwiliad annibynol

Deleted: Allanol

5.5.5.2 Gyda golwg ar ddiogelu'r unigolion a'r Cyngor, gwneir ymholiadau i benderfynu a ydyw ymchwiliad yn briodol ac os ydyw'n briodol, sut ymchwiliad y dylai fod. Fel arfer bydd pryderon neu haeriadau sy'n perthyn i faes penodol o drefniadau (er enghraifft, diogelu plant neu faterion rhagfarnu) yn cael sylw dan y trefniadau penodol hynny.

5.5.5.3 Efallai y bydd modd datrys rhai pryderon trwy gymryd camau y cytunir arnynt a heb orfod cynnal ymchwiliad.

5.5.5.4.1 Pan fyddwch wedi rhoi eich enw a'ch cyfeiriad bydd y Cyngor yn ysgrifennu atoch cyn gynted ag y bo'n bosib, neu o leiaf cyn **3 diwrnod gwaith**, i gydnabod derbyn eich pryderon.

Formatted: Font: Bold

5.5.5.4.2 Cyn pen **deng niwrnod gwaith** i dderbyn y pryderon bydd y Cyngor yn ysgrifennu atoch:

Formatted: Font: Bold

- yn nodi sut y bwriada ddelio gyda'r mater
- yn cyflwyno amcan o faint o amser a gymer i gyflwyno ymateb terfynol.

5.5.5.5 Os dymunwch godi'r mater y tu allan i'r Cyngor dyma rai rhifau posibl

- rhif ffôn cymorth ar rannu pryderon y Comisiwn Archwilio 020 7630 1019
- rhif ffôn cymorth Unsain ar rannu pryderon 0800 597 9750

- yr Heddlu, ffôn 01492 517171
- y corff elusen annibynol “Consyrn Cyhoeddus yn y Gwaith”, ffon 020 7404 6609
- Undeb T&G, 01248 672031
- Undebau T&G a GMB, 01248 421762 Est.22

5.5.5.6 Petaech yn anfodlon gydag ymateb y Cyngor ac yn dymuno mynd ymhellach yna cyngorior chwi i gysylltu gyda [Yr Archwilydd Cyffredinol, Swyddog PIPA, Archwilydd Cyffredinol Cymru, 24 Ffordd y Gadeirlan, Caerdydd CF11 9LJ, whistleblowing@wao.gov.uk](#), neu Ombudsmon Llywodraeth Leol [Cymru, 1 Ffordd yr Hen Gae, Pencoed CF35 5LJ](#), Hefyd, hwyrach eich bod eisiau cael cyngor cyfreithiol annibynol i weld a yw'n bosib gwneud cais am [adolygiad barnwrol](#).

Deleted: Y Comisiwn Archwilio, 1 Vincent Square, London SW1P 2PN

Deleted: , Ty Derwen, Court Road, Penybont CF31 1BN

Deleted: A

Deleted: B

Formatted: Font: Bold

5.5.5.7 Adolygu a Monitro

[Caiff y polisi a'r gweithdrefnau eu hadolygu ar y cyd gan yr undebau a'r rheolwyr bob blwyddyn. Anfonir gwybodaeth briodol am bob cwyn yr ymchwiliwr iddi at y Gwasanaeth\(au\) perthnasol ar unwaith fel bod modd cymryd unrhyw gamau cywiro.](#)

Atodiad i'r Polisi Rhannu Pryderon

Deddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998

“Rhannu pryderon” yw'r enw ar yr arfer pan fo gweithiwr yn datgelu gwybodaeth am arferion drwg yn y man gweithio.

Dan y Ddeddf Datgelu er Lles y Cyhoedd 1998 diogelir y rhai hynny sy'n rhannu pryderon a cheisir cynnig anogaeth i weithwyr ddatgelu gwybodaeth trwy ddulliau mewnol priodol yn y lle cyntaf, yn hytrach na mynd yn syth at rywun o'r tu allan, megis aelod o'r wasg. Dan y Ddeddf hon mae'n weddol syml a hwylus i weithiwr ddatgelu gwybodaeth i'w gyflogwr a chael ei ddiogelu yn erbyn diswyddiad neu anfanteision eraill; yr un pryd mae'n anoddach i weithiwr ddatgelu gwybodaeth yn allanol, er enghraifft, i'r cyfryngau a chael yr un diogelwch.

Dibynna'r trefniadau ar fframwaith cyfreithiol cymhleth a hwnnw yn seiliedig ar chwe chategori o arferion drwg, a'r enw arnynt yw “datgeliadau cymwys”; rhaid datgelu mewn un o chwe ffordd er mwyn cael diogelwch dan y Ddeddf. Mae'r diffiniad o “weithiwr” yn unigryw i'r Ddeddf hon ac yn cynnwys gweithwyr, rhai contractwyr annibynnol, gweithwyr asiantaeth, gweithwyr o'u cartrefi, hyfforddeion a staff y Gwasanaeth Iechyd Gwladol ond nid yw'n cynnwys cyfarwyddwyr anweithredol, gwirfoddolwyr, yr heddlu na'r lluoedd arfog.

Datgeliadau cymwys

“Datgeliad cymwys” yw'r weithred o ddatgelu gwybodaeth sydd, ym marn resymol y gweithiwr, yn tueddu i ddangos fod un neu ragor o'r methiannau perthnasol isod wedi digwydd, yn digwydd, neu'n debygol o ddigwydd:

- trosedd
- dyletswyddau cyfreithiol unigolyn yn methu
- camweinyddiad cyfiawnder
- perygl i iechyd neu i ddiogelwch unigolyn
- difrod i'r amgylchedd
- cuddio neu gelu unrhyw un o'r materion uchod

Y peth pwysicaf yw cred resymol y **gweithiwr**, nid, er enghraifft, a oes trosedd wedi ei chyflawni mewn gwirionedd ai peidio. [Ni fydd y datgeliad ond yn ddatgeliad cymwys os yw'r](#)

Formatted: Font color: Red

[gweithiwr/weithwraig yn credu'n rhesymol bod y datgeliad "er budd y cyhoedd"](#).

Beth yw Chwythwr Chwiban

Chwythwr chwiban yw unigolyn sy'n codi pryder gwirioneddol mewn perthynas ag unrhyw un o'r uchod. Os oes gennych unrhyw bryderon gwirioneddol o [ran](#) amau camweithredu neu mewn perthynas â pherygl sy'n cael effaith ar unrhyw un o'n gweithgareddau (pryder chwythu'r chiban) dylech roi gwybod amdano dan y polisi hwn.

Nid yw'r polisi'n berthnasol yn yr amgylchiadau isod

Ni ddylid defnyddio'r polisi ar gyfer cwynion sy'n ymwneud a'ch amgylchiadau personol eich hun, fel y ffordd yr ydych wedi cael eich trin yn y gwaith. Yn yr achosion hynny dylech ddefnyddio'r weithdrefn gwynion neu'r [polisi](#) atal bwlio ac aflonyddu, fel sy'n briodol. Dylid codi pryderon mewn perthynas ag ymddygiad Aelodau Etholedig yn unol a chôd ymddygiad yr aelodau. Ymhellach, nid yw'r polisi hwn yn disodli gweithdrefn gwynion y Cyngor sy'n ymwneud a rhoi sylw i gwynioni am wasanaethau'r cyngor.

Os ydych yn ansicr [am](#) unrhyw beth o fewn sgôp y polisi hwn dylech ofyn am gyngor gan y Swyddog Monitro, y mae ei manylion cyswllt ar ddiwedd y polisi hwn.

Os oes gennych unrhyw bryderon am wasanaeth a ddarperir gan sefydliad arall ar ran y Cyngor dylech gysylltu â darparwr y gwasanaeth yn y lle cyntaf.

Dull datgelu

Cyn sicrhau diogelwch dan y Ddeddf bydd raid i ddatgeliad cymwys ddigwydd mewn un o'r chwe ffordd. Yn aml gelwir y pedair ffordd gyntaf yn "ddatgeliadau y lefel gyntaf", gan fod y rhain yn cynnig y diogelwch mwyaf bosib i'r sawl sy'n rhannu pryderon dan y Ddeddf:

- datgelu i'r cyflogwr neu i unigolyn cyfrifol arall
- datgelu i gynghorydd cyfreithiol
- datgelu i Weinidog y Goron
- datgelu i unigolyn a nodir gan yr Ysgrifennydd Gwladol

Yn y ddau gategori olaf o ddatgelu nodir dan ba amgylchiadau y mae modd diogelu datgeliadau eraill, gan gynnwys datgelu i'r cyfryngau:

- datgeliadau eraill sy'n bodloni amodau penodol a [restrir](#) dan y Ddeddf
- datgelu enghreifftiau difrifol iawn o dorri'r rheolau etc

Datgeliadau y lefel gyntaf

Datgelu i'r cyflogwr neu i unigolyn cyfrifol arall

Yr unig ofynion yma yw bod y datgeliad cymwys yn cael ei wneud i gyflogwr [er budd y cyhoedd](#). Gall "cyflogwr" yma olygu nifer o bethau ond mae'n debyg y bydd yn berson gyda chyfrifoldeb rheoli dros y gweithiwr.

Mae datgelu i "bobl gyfrifol eraill" yn cynnwys amgylchiadau pan fo gweithiwr yn datgelu yng nghyswllt person arall heblaw ei gyflogwr neu yng nghyswllt materion y mae'r person arall hwnnw â chyfrifoldeb cyfreithiol amdanynt. Er enghraifft, pan fo gweithiwr i gwmni archwilio yn mynegi pryderon i'r client yng nghyswllt mater y buasai'r client yn gyfreithiol gyfrifol amdano.

Formatted: Font: Bold

Deleted: :

Formatted: Font color: Auto

Deleted: w

Deleted: â

Deleted: _

Deleted: yw

Deleted: or

Deleted: nodir

Deleted: yn ddiffuant

Datgelu i gynghorydd cyfreithiol

Pan fo datgeliad cymwys yn cael ei wneud gan y gweithiwr wrth iddo gael cyngor cyfreithiol, yna diogelir y weithred dan y Ddeddf.

Datgelu i Weinidog y Goron

Pan fo cyflogwr gweithiwr yn unigolyn neu'n gorff a benodwyd dan ddeddfwriaeth gan Weinidog y Goron (e.e. Ymddiriedolaeth y Gwasanaeth Iechyd Gwladol) yna diogelir y datgeliad pan fo datgeliad o'r fath yn cael ei wneud yn ddiffuant i Weinidog y Goron.

Datgelu i berson a ddynodwyd gan yr Ysgrifennydd Gwladol

Mae'r Ddeddf yn rhestru'r bobl hynny a ddynodir gan yr Ysgrifennydd Gwladol, ac i ba bwrpas y cânt eu dynodi (e.e. y [Comisiynydd Gwybodaeth](#) neu y Gweithgor Iechyd a Diogelwch).

At ei gilydd bydd y bobl hyn yn rheolyddion diwydiannau penodol.

Pan fo gweithiwr yn gwneud datgeliad cymwys yn ddiffuant i unigolyn dynodedig, yng nghyswllt mater y mae'r unigolyn hwnnw yn ymwneud â fo, a'r gweithiwr yn credu'n rhesymol bod y wybodaeth a ddatgelir yn sylweddol gywir a gwir, yna bydd y gweithiwr yn cael ei ddiogelu dan y Ddeddf.

Mae'n anodd penderfynu a yw datgeliad yn un sylweddol wir a chywir ai peidio - mae'n fater goddrychol. Os ydyw'r gweithiwr yn gwneud camgymeriad ni fydd yn colli diogelwch y Ddeddf oherwydd y camgymeriad os oedd yr hyn a gredai yn rhesymol dan yr amgylchiadau.

Yn amlwg mae'r categori hwn o ddatgelu yn gorfodi'r gweithiwr i gyflwyno tystiolaeth ar lefel uwch na'r lefel honno sy'n angenrheidiol i bwrpas rhannu pryderon yn y categorïau blaenorol. Fodd bynnag, mae'r categori hwn yn caethiwo llai na'r caethiwed hwnnw ar unigolion sydd y tu allan i'r corff neu'r sefydliad cyflogi, rhai sy'n cael eu trin fel datgeliadau ail lefel.

Felly mae'r Ddeddf yn annog gweithiwr sy'n bwriadu gwneud datgeliad allanol i wneud y datgeliad hwnnw i reolydd dynodedig yn hytrach nag i ffynhonnell allanol arall, ffynhonnell megis y cyfryngau. Gwneir hyn ar y ddealltwriaeth fod gan y rheolydd ddyletswydd statudol i ymchwilio i faterion sydd y tu mewn i'w gylch gwaith, a bod modd diogelu cyfrinachedd ac ni fydd y rheolydd yn talu am ddatgeliadau.

Datgeliadau allanol ail lefel

Datgeliadau dan amgylchiadau eraill

Rhyw gategori i bawb a phopeth yw hwn ac yn cyffwrdd a datgeliadau eraill, megis datgeliadau i'r cyfryngau. Diogelir y datgeliadau hyn os:

- yw'r datgeliad yn cael ei wneud [er budd y cyhoedd](#); a
- bod y gweithiwr yn credu'n rhesymol bod y datgeliad yn sylweddol wir a chywir; a
- nad yw'r datgeliad yn cael ei wneud er mwyn lles personol; a
- mae'n ddatgeliad rhesymol i'w wneud; ac

Deleted: Pan fo polisi rhannu pryderon yn ei le ac yn caniatáu datgelu gwybodaeth i drydydd parti penodol, parti megis cynrychiolydd undeb llafur, yna dywed y Ddeddf y bydd datgelu gwybodaeth i'r person hwnnw yn cael ei drin fel datgelu gwybodaeth i'r cyflogwr.¶

Deleted: y

Deleted: Cofrestrwydd Diogelu Data

Deleted: yn ddiffuant

- os ydyw'r amodau a ganlyn yn cael eu parchu :

bod y gweithiwr yn credu'n rhesymol y bydd yn cael ei erlid os ydyw'r pryder yn cael ei fynegi'n fewnol neu i reolydd dynodedig; neu

yn absenoldeb unrhyw berson dynodedig addas fod y gweithiwr yn rhesymol gredu y bydd pob peth yn cael ei guddio a'l roddi o'r neilltu os ydyw'r pryder yn cael ei fynegi'n fewnol; neu os ydyw'r gweithiwr ar achlysur o'r blaen wedi mynegi ei bryderon i'w gyflogwr neu i berson dynodedig.

I grynhoi, rhaid datgelu [er budd y cyhoedd](#), chan gredu o fewn rheswm bod y datgeliad [yn un sy'n disgyn o fewn budd y cyhoedd](#). Hyd yn oed wedyn rhaid bodloni tri amod a rhaid i'r gweithiwr fod wedi ymddwyn yn rhesymol wrth wneud datgeliad.

Deleted: yn ddiffuant

Deleted: heb gymhelliad i ennill dim yn bersonol a

Deleted: yn wir a chywir

Beth yw ystyr rhesymol?

Nid yw'r prawf ar beth sy'n rhesymol neu beidio yn gymwys onid yw'r gweithiwr wedi bodloni tri amod. Wrth benderfynu a ydyw'r gweithiwr wedi ymddwyn yn rhesymol ai peidio bydd Tribiwnlys yn ystyried pwy yw'r derbynnydd, difrifoldeb y pryderon, ac a ydyw'n debygol o aiddigwydd neu barhau i ddigwydd, cyfrinachedd a natur y datgeliad wnaed ar achlysur blaenorol. Fel enghraifft, os oes pryder difrifol wedi ei fynegi yn fewnol o'r blaen a'r ymateb iddo wedi bod yn anfoddfaol, yna mae'r Tribiwnlys yn fwy tebygol o ystyried mae rhesymol oedd i'r gweithiwr gymryd camau pellach a gwneud datgeliad yn fwy agored.

Datgelu enghreifftiau o "dorri rheolau etc. mewn modd difrifol iawn"

Mae'r math olaf o ddatgeliadau a ddiogelir yn ymwneud ag amgylchiadau pan fo'r pwnc neu'r mater yn ddigon difrifol i fynd heibio un o'r trefniadau eraill yn y Ddeddf. Er mwyn sicrhau diogelwch rhaid i'r gweithiwr ddangos:

- bod y datgeliad yn cael ei wneud [er budd y cyhoedd](#); a
- bod y wybodaeth a ddatgelir yn sylweddol wir a chywir; a
- nad yw'r datgeliad yn cael ei wneud er mwyn lles personol; a
- bod y mater a ddatgelir yn un o natur ddifrifol iawn; a
- dan y cyfan o'r amgylchiadau ei bod hi'n rhesymol i'r unigolyn wneud y datgeliad.

Deleted: yn ddiffuant

Y gwahaniaeth hanfodol rhwng y math hwn o ddatgelu a'r math blaenorol yw absenoldeb y 3 amod. Yma mae'n ddigon i'r gweithiwr sefydlu bod y methiant perthnasol yn fethiant eithriadol o ddifrifol ei natur. Mae bod yn rhesymol ai peidio yn y categori hwn yn dibynnu ar bwy yw'r person y datgelir y wybodaeth iddo. Yma mae modd rhoddi sylw i'r mathau cynt o ddatgelu ond nid oes dyletswydd statudol benodol i wneud hynny.

[Budd y Cyhoedd](#)

[Ni fydd datgeliad yn ddatgeliad cymwys oni bai bod y gweithiwr/weithwraig yn credu'n rheysmol bod y datgeliad wedi ei wneud er budd y cyhoedd.](#)

Deleted: Datgelu yn ddiffuant

¶

Pan fo rhywbeth yn cael ei ddatgelu yn onest mae datgeliad o'r fath yn ddiffuant, er efallai y bydd y datgelu yn digwydd heb gymryd pob gofal priodol. Mae'r gofynion hyn yn tynnu ymaith y diogelwch a roddir dan y Ddeddf pan fo datgeliad yn cael ei wneud am resymau cudd, megis blaemel

Cwynion i Dribiwnlysoedd Cyflogaeth

Mae modd cyflwyno cwynion i Dribiwnlysoedd oherwydd diswyddo'n annheg neu oherwydd creu anafanteision anghyfreithlon [yn seiliedig ar "ddatgeliad gwarchoddedig"](#)- rhaid cyflwyno cwynion cyn pen 3 mis i ddyddiad y diswyddiad neu'r anfantais, waeth beth fo oed neu hyd gwasanaeth yr achwynydd.

Os ydyw gweithiwr sydd wedi gwneud datgeliad a ddiogelir yn cael ei ddiswyddo yna bydd gweithred o'r fath yn awtomatig yn annheg os ydyw diswyddiad wedi digwydd yn benodol am fod y gweithiwr wedi gwneud datgeliad a ddiogelir. Enghreifftiau o greu anfanteision anghyfreithlon yw gwrthod rhoddi dyrchafiad i'r unigolyn sy'n rhannu pryderon neu gymryd camau disgyblu yn erbyn person o'r fath. Peth arall sy'n anghyfreithlon yw bygwth unigolyn gyda thriniaeth sy'n creu anfanteision.

Nid oes uchafswm i'r iawndal y mae modd ei ddyfarnu am [chwythu'r chwiban mewn perthynas â](#) ddiswyddo annheg neu am greu anfanteision anghyfreithlon. Bydd unrhyw iawndal yn cael ei asesu yn ôl beth sydd yn gyfiawn ac yn deg dan yr amgylchiadau ac ar ôl ystyried y golled i'r gweithiwr. Hefyd, dan amgylchiadau priodol, gall Tribiwnlys roddi cymorth amodol, megis rhoddi ei swydd yn ôl i'r unigolyn tra'n disgwyl am ddyfarniad ar y cais neu'r achos.